

Pracovní list – Sledování vybraných aspektů komunikace ve výuce

Virtuální hospitace umožňují opakovaně se vracet k proběhlé výuce. Jejich hlavní výhodou je možnost opakovaně sledovat vybrané jevy, podrobněji je analyzovat, a lépe jim tak porozumět.

Jedním ze širších momentů, při jejichž zkoumání přináší videonahrávka velkou přidanou hodnotu, je komunikace ve výuce. Ta totiž dost často probíhá svižným tempem a neumožňuje při jejím autentickém sledování (na místě při klasické hospitaci a bez možnosti „přehrát si ji znovu“) hlouběji ji analyzovat. Videozáznam komunikace mezi učitelem a žáky (a také mezi žáky navzájem) může být užitečný jak samotnému učiteli účastnícímu se této komunikace, tak dalším učitelům jako možný zdroj (sebe)reflexe a inspirace.

V tomto pracovním listu se zaměříme pouze na dvě z mnoha možných oblastí komunikace ve výuce, a to *učitelovy otázky kladené žákům ve výuce a zpětnou vazbu, kterou dává učitel žákům*.

Cílem tohoto pracovního listu je přesvědčit se, že sledování videonahrávky výuky („účastnění se virtuální hospitace“) může pomoci reflexi vlastní výuky (inspirací do výuky).

Učitelovy otázky kladené žákům ve výuce

Požadavky na učitelovy otázky můžeme shrnout (Mareš, Křivohlavý, 1989 a 1995) např. takto:

- **věcná správnost, odborná přesnost**
- **jazyková správnost**
(*Buňka se nám barví jak? Toto slovo ve větě bude ...*)
- **srozumitelnost**
(*X rozvleklost; zmatené sdělování*)
- **jednoznačnost**
(*X více otázek najednou; několikerý výklad jedné otázky*)
- **přiměřenost**
(*X příliš jednoduché; příliš obtížné*)

Zamyslete se nad učitelovými otázkami v následujících videosekvencích.

→ Diskutujte, které z výše uvedených požadavků byly, příp. nebyly splněny.

Sekvence 1

Sekvence 2

Inspirace do Vaší praxe

Zpětná vazba, kterou dává učitel žákům

Některé typy **zpětné vazby** (Mareš, Křivohlavý, 1989 a 1995):

- **souhlas, pochvala**
(Ano. V pořádku. Vidíš, jak ti to pěkně jde.)
- **nesouhlas, výtku**
(Ne. Nečti, mluv. Rychleji.)
- **částečný souhlas, částečný nesouhlas**
(Ano, ale já se tě ptám, je-li to...)
- **jednoduchá pozitivní odpověď** (učitelské „echo“)
(U: Kde se rozkládá městský stát Sparta?
Ž: Na ostrově Pelopo... Peloponés.
U: Peloponés.)
- **jednoduchá negativní odpověď**
(U: Co se nám vypařilo nejdřív?
Ž: Olej.
U: Vážně olej? Ten tam nemáš?)
- **částečně pozitivní, částečně negativní odpověď**
- **pozitivní zpětná vazba doplněná vysvětlením**
(Výborně. Hezky jsi nám to vysvětlila. Sice za mé pomoci, ale vím, že je to velice, velice těžké...)
- **negativní zpětná vazba doplněná vysvětlením**
(Ž: Musíme si nejdřív vypočítat obvod.
U: Obvod už máme, je to sto třicet pět.
Ž: Aha, teda, stranu.)

- **doplnění původní odpovědi rozvedením**
(Ž: *Můj tatínek pracuje v elektrárně v Opatovicích.*
U: *Ano, práce Tomášova tatínka je velmi důležitá, protože...*)
- **doplnění původní odpovědi zpřesněním, zúžením**
- **vyžádání jediné odpovědi, jediné alternativy**
(Ž: *Kyslík z peroxidu váže na sebe nečistoty.*
U: *To je jedna z podstatných věcí, ale ne nejdůležitější.*
Ž: *Okysličuje krev, která...*
U: *Přesně tak. Okyslíčí krev...*)
- **vyžádání dalších odpovědí, alternativ**
(U: *Čím projevujeme radost, že jsme svobodní?*
Ž: *Oslavami.*
U: *Jen oslavami? Čím ještě?*)
- **přechod k jinému tématu**

Identifikujte ve videosekvencích příklady zpětné vazby, kterou dává učitel(ka) žákům.

→ Pokuste se tyto příklady zařadit do výše vymezených typů.

→ Navrhněte ve Vámi zvolených případech jinou vhodnou variantu zpětné vazby.

Sekvence 3

Sekvence 4

Inspirace do Vaší praxe

Literatura

Mareš, J.; Křivohlavý, J. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Praha: SPN, 1989.
Mareš, J.; Křivohlavý, J. *Komunikace ve škole*. Brno: CDVU MU, 1995.